

Asia: VN/18285/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Luonnokseen hallituksen esityksestä sisältyvät varhaiskasvatuslain muutokset ovat kannatettavia. Talentia kuitenkin esittää täsmennyksiä luonnokseen.

36§. Päiväkodin henkilöstön mitoituksesta poikkeaminen

Päiväkodissa lasten läsnäoloajat ovat pidempiä kuin henkilöstön työajat. Tämä johtaa siihen, että kelpoisuusehdot täyttävää henkilöstä ei ole tarpeeksi päiväkodin koko aukioloaikana. Lasten määrän mukaan tarvittava henkilöstö tulee olla päiväkodissa paikalla ja käytettävissä. Se miten henkilöstö ja lapset päiväkodissa sijoittuvat ja toimintaa toteuttavat ei ole yksityiskohtaisesti määritelty.

Varhaiskasvatusala kärsii suuresta työvoimapulasta ja sijaisia on vaikea saada erityisesti lyhytaikaisiin sijaisuuksiin. Pätevien sijaisten saatavuus vaikuttavat sijaisjärjestelyihin kuormittaen henkilöstöä.

Päiväkodeissa henkilökunta joutuu usein saman päivän aikana vaihtamaan ryhmää, jolloin lasten ja kasvattajien välillä ei muodostu pysyviä vuorovaikutussuhteita. Tähän ei edelleenkään esitetä ratkaisua. Laadukas, tavoitteellinen ja suunnitelmallinen pedagogiikkaan painottuva varhaiskasvatus jää tällöin toteutumatta.

Varhaiskasvatuslaissa tulee määritellä tarkemmin henkilöstön ja lasten suhdeluvun toteutuminen ryhmäkohtaisesti ja koko toimintapäivän aikana. Näin ei käytännössä päästä keinottelemaan käyttö- ja täyttöasteella ja osoittamaan, että keskimäärin koko päiväkodissa on ollut riittävästi henkilöstöä.

54 a §. Henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus

Pykäläluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluiden mukaan ilmoitusvelvollisuus koskisi varhaiskasvatuksen toimipaikan henkilöstömitoitukseen laskettavaa kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä työskentelevää henkilökuntaa. Perusteluna esitetään ko. henkilöstöryhmien asiantuntemusta varhaiskasvatuslain sisällöstä ja varhaiskasvatustoiminnan toteuttamisesta. Itse pykälässä muotoilu on ”varhaiskasvatushenkilöstöön kuuluva”. Yksityiskohtaisten perusteluiden mukainen muotoilu johtaa tulkintaan, jonka mukaan esimerkiksi päiväkodissa muut lapsiryhmän ulkopuoliset ammattilaiset (esim. kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja tai lapsiryhmässä toimiva avustaja) eivät kuuluisi ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Kaikkien varhaiskasvatuksen toimipaikoissa työskentelevien eettinen velvoite on suojella lasta ja taata lapsen edun toteutuminen.

Lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamista koskevien epäkohtien tai ilmeisten epäkohtien uhkien tunnusmerkistöä ei suoraan voitane johtaa pelkästään varhaiskasvatuslaista tapaus- tai tilannekohtaisesti. Epäkohtiin tai ilmeisiin uhkiin voivat johtaa monet olosuhteet ja käytännöt. Lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamisen arviointi varhaiskasvatuslainsäädännön edellyttämällä tavalla ei voi perustua erilaisiin asiantuntijakriteereihin, koska kyse on varhaiskasvatuspalvelun kokonaisturvallisuudesta. Lainvalmistelun perustelu rajaukselle on keinotekoinen, eikä se perustu palvelua saavien lasten kokonaisturvallisuudelle tai tutkimusnäyttöön rajauksen laatua parantavalle vaikutukselle.

Lakiesityksen yksityiskohtaisia perusteluita ja pykäläluonnoksen muotoilu tulee täsmentää niin että ilmoitusvelvollisuus ja lapsen varhaiskasvatuksen turvaaminen lain edellyttämällä tavalla tulee koskea kaikkia varhaiskasvatuksen toimipaikoissa työskenteleviä.

Julkisen palveluntuottajan omavalvonnan velvoittavuus

Henkilökunnan ilmoitusvelvollisuutta koskevat säännökset tulisi liittyä tiiviisti palveluntuottajan velvollisuuteen laatia omavalvontasuunnitelma. Tarkennettua määräystä yksityisen palveluntuottajan omavalvontasuunnitelman sisällöstä, laatisesta ja seurannasta valmistellaan parhaillaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastossa. Nyt esityksessä lakimuutoksessa edellytetään, että ilmoitusvelvollisuuden toteuttamista koskevat menettelyohjeet olisi laadittava kirjallisena ja pidettävä julkisesti nähtävillä. Lakiesitys ei edellyttäisi julkisen palveluntuottajalta omavalvontasuunnitelman laatimista.

Ilmoitusvelvollisuus ja sitä koskevat toimenpiteet yhdessä omavalvontasuunnitelman kanssa varmistavat varhaiskasvatuksen laatua ja turvallisuutta. Omavalvonta tarjoaa hyvän työkalun keskustella ilmoitusvelvollisuutta koskevista kysymyksistä ja korjata epäkohtia. Omavalvontasuunnitelma on julkinen asiakirja. Näin esimerkiksi vanhemmat tietävät, miten yksikössä varmistetaan, että palvelu toteutetaan laadukkaasti, ja miten toimitaan, jos palvelu ei syystä tai toisesta toteudu tavoitteiden mukaisesti.

Omavalvontasuunnitelma olisi esitettyä menettelyohjetta laajempi kokonaisuus, jonka tehtävänä on tarkentaa mm. riskienhallinnan järjestelmiä ja menettelytapoja, parantaa lasten ja huoltajien

osallisuutta sekä oikeusturvaa, edistää toiminnan kehittymistä, varmistaa terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö ja vahvistaa osaltaan varhaiskasvatuksen arvoperustaa. Omavalvontasuunnitelma on tärkeä osa palvelun laadunarviointia ja kehittämistä.

Esimerkiksi vuosina 2017–2018 aluehallintovirastoissa tehtiin yhteensä 180 valvontapäätöstä. Valvonta-asioissa esille ovat nousseet henkilöstömitoitus, ryhmäkoot ja henkilökunnan kelpoisuusvaatimukset. Lisäksi esille ovat nousseet toimintapaikkojen turvallisuus, tyytymättömyys lapsen ja perheen saamaan kohteluun, henkilökunnan epäasiallinen käytös, ruokailun järjestäminen, katsomuskasvatukseen toteuttaminen ja siihen liittyvät järjestelyt sekä puutteellinen tiedonkulku perheen ja palvelun järjestäjän tai toimintayksikön välillä. Valvontapäätösten moninaisuus osoittaa sen, että ilmoitusvelvollisuuden tueksi tarvitaan kattava määräys omavalvonnasta.

Varhaiskasvatuslaissa tulee säätää velvoite myös julkiselle palveluntuottajalle laatia omavalvontasuunnitelmaa varhaiskasvatustoiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi.

Katajisto Marjo
Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia